

Географія: Велика Британія. Особливості ЕГП, вплив його на розвиток країни. Природні умови і природні ресурси. Населення, міста. Характерні риси розвитку економіки Великої Британії, як постіндустріальної держави. Значення економічних зв'язків.

Велика Британія належить до «Великої сімки» високорозвинутих країн світу. Вона є членом ООН, ЄС, НАТО, ОЕСР, очолює Британську Співдружність націй. Англійська королева є формальним главою таких держав, як Канада, Австралія та ін.

Форма правління і державний устрій. Велика Британія — конституційна монархія. Глава держави — монарх (королева), законодавчий орган — парламент (палата громад і палата лордів). До складу країни входять 4 історичні області: власне Англія, Шотландія, Уельс (Валія), Північна Ірландія (Ольстер).

Географічне положення. Країна розташована на Британських островах біля північно-західних берегів Європи і омивається водами Атлантичного океану. Велика Британія володіє низкою островів у Індійському, Атлантичному і Тихому океанах. Острівне розташування сприяє розвитку міжнародних торговельно-економічних зв'язків, оскільки тут перетинаються міжнародні морські та повітряні шляхи.

Природні умови і ресурси. На півночі країни переважають гірські краєвиди, у центральній частині — пагорби та рівнини, які поступово переходять у невисокі старі гори. На островах переважає помірний морський клімат з вологим і помірно теплим літом та м'якою зимою. Велика Британія багата на водні ресурси (найбільші річки: *Темза*, *Трент*, *Вай*, *Северн* та ін.). У центральній і південній частинах країни ґрунти здебільшого родючі, що сприяє розвитку землеробства. Основними мінеральними ресурсами є нафта і природний газ Північного моря. Видобуток кам'яного вугілля та залізної руди нині не має великого промислового значення. Поклади руд кольорових металів майже вичерпано за винятком родовищ олова та міді на *півострові Корнуолл*. Країна має значні запаси різних будівельних матеріалів, кам'яної та калійної солей.

Населення. Велика Британія належить до першого типу відтворення населення. Середня його густота становить 240 осіб/км². Найбільша кількість осіб проживають в Англії. Населення належить до германської (англійці — 82% населення) і кельтської (шотландці — 10%, ірландці — 2%, уельські — 2%) груп індоєвропейської мовної сім'ї. Майже 90% населення проживають у містах і великих агломераціях — *Великому Лондоні*, *Манчестері*, *Бірмінгемі*, *Ліверпулі*, *Глазго* та ін. Показник урбанізації у країні — найвищий у світі. Дія сільського населення характерними є ізольовані фермерські садиби. Більшість населення сповідує християнство (англійці, шотландці, уельські — протестантство, а ірландці — католицизм). Ольстер — Північна Ірландія — одна з «гарячих» точок планети, район гострих релігійних і національних суперечок.

Господарство. Велика Британія — високорозвинута індустріальна держава, промисловість якої дає майже 90% експорту. За обсягом промислової продукції вона посідає 5-те місце в світі (після *США*, *Японії*, *Німеччини*, *Франції*). Компанії великої Британії є світовими лідерами за обсягом виробництва в деяких галузях промисловості: «Роллс-Ройс» — з виробництва авіаційних двигунів, «Брітіш-Стіл» — з виплавки сталі, «Шелл», «Брітіш петролеум» — з нафтопереробки. Як і інші країни, що мають незначні запаси мінеральних ресурсів, Велика Британія орієнтується на імпорт сировини. Підприємства, що її переробляють, розташовані в портових містах. Промисловість спрямована на розвиток трудо- та науко-містких галузей, особливо машинобудування. Основними галузями спеціалізації економіки є машинобудування, хімічна промисловість та рибальство.

Електроенергетика країни базується на ТЕС (особливо в центральній та південно-східній частинах). ГЕС зосереджені в Шотландії, АЕС діють в Англії. Дві третини усього палива, що використовується в енергетиці, припадають на нафту, газ та уран.

Чорна металургія — одна з найдавніших галузей промисловості. Основні її центри зосереджено в прибережних районах (Кардіфф, Ньюпорт, Мідлсбро).

Сіті – діловий і культурний центр Лондона

Кольорова металургія розвивається в основному в портах, оскільки орієнтується на імпорту сировину (Ліверпуль, Суонсі).

Машинобудування - провідна галузь промисловості країни. Важливу роль відіграють ті галузі, які орієнтуються на експорт продукції. Тому в розміщенні вони тяжіють до портів і найбільших агломерацій. Серед них виділяються авіа-, судно- та автомобілебудування. Основні їх центри: Бірмінгем, Великий Лондон, Ковентрі, Брістоль, Дербі. Важке машинобудування найбільшою мірою розвинуте в Ньюкаслі, Шеффілді, Глазго. Обладнання для текстильної галузі виробляють у текстильних районах Ланкаширі та Йоркширі. Високого рівня розвитку досягла електротехнічна галузь, що зосереджена переважно у Великому Лондоні, Бірмінгемі, Ковентрі, Манчестері та інших містах.

Хімічна промисловість спеціалізується на виробництві нафтопродуктів, каучуку, синтетичних волокон, фарб, кислот, соди, фармацевтичних виробів. Важливими центрами галузі є: *Ліверпуль, Великий Лондон, Манчестер, Ньюкасл.*

Легка, особливо текстильна промисловість — найдавніша галузь не тільки у країні, а й в усій Європі. Історичними її районами є Ланкашир, Йоркшир, Північна Ірландія.

Харчова промисловість, що ґрунтується на досягненнях науки і техніки, посідає одне з перших місць в економіці країни. Вона повністю забезпечує населення продуктами харчування і розвинута практично в кожному місті.

Сільське господарство є добре розвинутим. Завдяки м'якому морському клімату пасовища залишаються зеленими майже впродовж усього року, тому основна галузь — тваринництво. Розводять переважно велику рогату худобу молочного напрямку. Розвинуто також свинарство, птахівництво та вівчарство. У рослинництві вирощують здебільшого кормові культури (2/3 посівних площ) і картоплю. Із зернових культивують ячмінь, пшеницю, овес, з технічних — цукровий буряк. Навколо великих міст розвинуто садівництво, овочівництво, птахівництво, свинарство для забезпечення населення основними продуктами харчування. Рибальський флот Великої Британії має значний рівень розвитку (11 тис. суден). Він виловлює рибу (тріску, оселедці, камбалу тощо) в Атлантичному океані, забезпечує країну рибною продукцією, а також експортує її.

Транспорт здійснює вантажні та пасажирські перевезення. Морський флот Великої Британії є одним з найбільших у світі. Він здійснює основні зовнішні перевезення (майже 90%). Найбільші порти країни — Лондон, Саутгемптон, Ліверпуль, Глазго, Брістоль. Перевезення на внутрішньому

ринку здійснюються здебільшого автомобільним транспортом (75%). Найбільша автомагістраль країни - Лондон -Манчестер - Глазго. На 2-му місці за вантажообігом— залізничний транспорт (20 %). Сучасна залізниця під Ла-Маншем, протяжність якої становить 49,7 км, діє з 1994 р. і з'єднує Велику Британію з материковою Європою. Розвивається трубопровідний транспорт, який доставляє нафту, нафтопродукти, газ до промислових центрів країни. У країні налічується 50 аеропортів, що обслуговують повітряний транспорт. Аеропорт «Хітроу» посідає 3-тє місце в світі за кількістю пасажирських перевезень.

Зовнішньоекономічні зв'язки. В експорті (82%) переважає готова промислова продукція: аерокосмічне обладнання, хімікати, фармацевтичні вироби, автомобілі, медичні інструменти, зброя, в імпорті — промислові вироби, продовольство, сировина. Основними торговими партнерами Великої Британії є країни ЄС (Франція, Німеччина, Нідерланди), США. Країна посідає 5-те місце в світі за кількістю туристів (19 млн осіб щороку), які її відвідують. Найбільшими центрами туризму стали *Лондон, Віндзор, Единбург, Кардіфф*. У 1992 р. було встановлено дипломатичні відносини між Україною і Великою Британією. Обсяг товарообороту з Україною і досі не перевищує 1 % загального зовнішньоторговельного обороту країни. Велика Британія більше експортує товарів до України, ніж імпортує з неї. Вона експортер капіталу, послуг банків, страхових компаній, телекомунікаційних, науково-інформаційних та культурних послуг, реклами тощо. Дружні стосунки склалися між Києвом і його містом-побратимом — *Единбургом*.